

Vreme: 11.01.2018 18:26

Medij: dnevnik.rs

Link: <http://admin.dnevnik.rs/vojvodina/sa-spiska-kulturnih-dobara-brise-se-jos-jedna-vetrenaca-11-01-2018>

Autori: Redakcija

Teme: Etnografski muzej Srbije

Naslov: Sa spiska kulturnih dobara briše se još jedna vetrenjača

3398

MELENCI: U ovogodišnjem planu Zavoda za zaštitu spomenika kulture Zrenjanina je i da se sa spiska kulturnih dobara izbriše Kišova vetrenjača u Melencima.

Ova vetrenjača neće više biti kulturno dobro jer fizički ne postoji već više od tri decenije. Na mestu gde se nalazila lepa vetrenjača, na periferiji sela, ostala je samo humka, da svedoči kako je nekad bilo.

Sudbina ove vetrenjače ne razlikuje se mnogo od sudbine mnogih mlinova na vetar u Vojvodini. Zapuštene, ruinirane, devastirane...

Kišova vetrenjača iz Melenaca, koja je zaštićena 1962. godine, prodana je 1968. godine Etnografskom muzeju u Beogradu "za potrebe izgradnje etno parka u Beogradu, pod Avalom". Naravno, etno park nikad nije sagrađen, a vetrenjača je ostala da postoji samo u papirima.

Ovu vetrenjaču ne treba brkati sa prvom sagrađenom na ovim prostorima, onom u Elemiru, koju je 1792. godine sagradio vlastelin Agošton Kiš. Vlastelin je, kažu priče, ležeći se u Holandiji, video kako oni melju žito uz pomoć vetra i poželeo nešto takvo i u Banatu. Doveo je holandske majstore koji su za pola godine napravili čudo neviđeno usred Elemira. Ni ova vetrenjača više ne postoji. Bošnjakova opstala

Pokrajinski zavod za zaštitu spomenika kulture kompletno je obnovio Bošnjakovu vetrenjaču 1971. godine, ali nakon više od tri decenije nekorišćenja, objekat je pretrpeo znatna oštećenja.

"Postojala je opasnost od totalnog rušenja, te se ukazala potreba za hitnim konzervatorskim radovima na sanaciji konstrukcije i restauraciji oštećenih delova. Zrenjaninski Zavod je izradio projektno-tehničku dokumentaciju rekonstrukcije i statičke sanacije, na osnovu koje je Ministarstvo kulture dodelilo sredstva za radove. Oni su izvođeni tokom 2007. godine u dve faze", objašnjavaju u Zavodu za zaštitu spomenika kulture i preciziraju da je prvom fazom obuhvaćena sanacija temelja i zidova, a drugom krovne konstrukcije i postavljanje novog krovnog pokrivača od šindre, čime je sprečeno urušavanje ovog retkog primera narodnog graditeljstva. Ostale su nam sada dve - Bošnjakova u Melencima, na putu prema Bašaidu, i ona u Belom Blatu, u krugu trskare. Za tu u Belom Blatu je pokrenuta procedura za zaštitu pre možda i desetak godina, ali rešenje još nije doneto. Nalazi se u krugu privatnog preduzeća, bez ikakvog sadržaja.

A od osam vetrenjača, koliko ih je bilo u Melencima, ostala je sačuvana samo jedna, koja je od 1991. godine pod zaštitom države. Bošnjakova vetrenjača danas predstavlja jedan od izuzetno vrednih simbola srednjeg Banata. Ovaj mlin na vetar podignut je 1899. godine na periferiji sela, kraj puta za Bašaid. Zidan je u kombinaciji opeke i ćerpiča, u obliku zarubljene kupe, na kojoj je krov od šindre. Kroz pokretni krov nekada je prolazila masivna osovina sa krilima za hvatanje vetra, koji je ujedno bio i pogon za pokretanje mehanizma. Krila sada nedostaju, a drveni mehanizam je u velikoj meri oštećen.

Unutrašnji prostor je, kako navode u Zavodu za zaštitu spomenika kulture u Zrenjaninu, podeljen na prizemlje, dva sprata i potkrovlje, a povezan je unutrašnjim stepeništem. U tavanskom prostoru i gornjem spratu nalazila se konstrukcija, dok su na prvom spratu tri para kamena za mlevenje žita. U prizemlju je bilo isto toliko sanduka u koje je olucima dospevalo brašno. Vrlo je slična vetrenjačama u Čurugu i Belom Blatu i predstavlja redak primer nekada mnogobrojnih objekata ove vrste.

Tekst i foto: Ž. Balaban

